

Igre bojom u starijoj jasličkoj skupini

Vuger, Simona

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:754597>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-31**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
PETRINJA

PREDMET: Metodika likovne kulture

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Simona Vuger

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Igre bojom u starijoj jasličkoj skupini

MENTOR: **Svetlana Novaković, prof.**

Zagreb, studeni 2016.

ZAHVALA

Završni rad *Igre bojom u jasličkoj skupini* nastao je na temelju moje suradnje s djecom, odgajateljima i profesorima na Učiteljskom fakultetu. Bez podrške djelatnika dječjeg vrtića „Medo Brundo“ i savjeta mentorice Svetlane Novaković ne bih uspjela u realizaciji svojih ideja.

Veliku zahvalnost izražavam svojim roditeljima koji su vjerovali u mene i bili uz mene kada mi je bilo potrebno, svim bliskim prijateljima koji su mi bili podrška kroz studij, mojim nećacima uz koje sam svoje znanje mogla provjeriti i razvijati potrebno iskustvo. Također, posebno se zahvaljujem svojoj „šefici“ koja mi je izlazila u susret tijekom studiranja, bez koje mnogi izlasci na ispite i predavanja ne bi bili mogući, te našem vjernom vozaču koji nas je strpljivo čekao i sigurno vozio na predavanja kroz ove tri godine.

SADRŽAJ

SAŽETAK	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
SUMMARY	2
1.UVOD	4
2. BOJA.....	5
2.1. SVJETLOST I BOJA	5
2.2. KRUG BOJA.....	6
2.2. KARAKTERISTIKE BOJA.....	9
2.3. MIJEŠANJE BOJA	12
3. BOJA KAO POTICAJ	14
3.1. SIMBOLIKA BOJA.....	14
3. 2. POTICAJNO OKRUŽENJE	15
4.DIJETE I BOJA	17
4.1. DIJETE I LIKOVNI IZRAZ	17
4.2. DOŽIVLJAJ BOJE.....	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
4.3. IGRE BOJOM	20
5. LIKOVNE AKTIVNOSTI ISTRAŽIVANJA BOJOM U STARIJOJ JASLIČKOJ GRUPI.....	24
5.1. PRVA AKTIVNOST	24
5.2. DRUGA AKTIVNOST.....	29
5.3. TREĆA AKTIVNOST	33
6.ZAKLJUČAK	39
LITERATURA.....	40
ŽIVOTOPIS	41

SAŽETAK

Završni rad *Igre bojom u jasličkoj skupini* sadrži teorijsko znanje o boji te praktične aktivnosti izvedene u dječjem vrtiću Medo Brundo. Kroz rad u prvom dijelu koristeći se s različitom literaturom definirat ću što je boja, karakteristike boje, miješanje i simboliku boja, te kojim likovnim aktivnostima i slikarskim tehnikama možemo približiti boju djeci. Pojasnit ću simboliku boje i na koji način boja utječe na dijete te na koji se način dijete rane dobi upoznaje s bojom i kako ju koristi. Važan segment također ima uređenje prostora dječjeg vrtića. Prostor bi trebao sadržavati mnoštvo boja, te u samom uređenju trebala bi sudjelovati i djeca, svakako prema svojim mogućnostima.

U drugom dijelu prikazat ću na koji način i kroz koje likovne aktivnosti djeca mogu upoznati boju, koliko su važni dobro izabrani poticaji u skladu s dječjom dobi te kako motivirati djecu za igre bojom. Može se reći da djeca boji pridodaju važnost u nešto starijoj dobi dok se djeca jasličke skupine koriste bojom koja im je nadohvat ruke, važno im je da boju upoznaju dodirrom, okusom i mirisom. Roditelji bi trebali biti ti koji djeci prvi ponude boju na različite načine od najranije dobi, no obzirom na užurbani način života mnogi roditelji nemaju vremena posvetiti se likovnim aktivnostima kod kuće i ostavljaju taj dio odgojiteljima u vrtiću. Većina roditelja ne dopušta likovne aktivnosti u vlastitom domu radi nereda koji nastane tijekom stvaranja. Djeca koriste boju dijelovima tijela, prstima ruku, nogu, nanoseći ju na tijelo, papir, zid, sve što je oko njih. Zaprljaju se, ali roditelji bez adekvatnog znanja, ne mogu razumjeti da djeca tako istražuju i upoznaju svijet oko sebe, sputavajući tako likovnost kod djece. U vrtićima djecu se upoznaje s osnovnim bojama, odgajatelji raznim poticajima približavaju boju i njena svojstva djeci. Kroz razne igre djeca uče o boji, miješanju boje, nanoseći boju kistom ili različitim sredstvima. Djeca kroz razne igre bojom razvijaju senzibilitet za boju i dolaze do novih spoznaja.

Ključne riječi: boja, dijete i boja, igre bojom u jasličkoj dobi

SUMMARY

Bachelor's thesis *Coloring games in nursery group* consists of theoretical knowledge about colors and activities conducted at the Medo Brundo kindergarten. Throughout the first part of the thesis, using different kinds of literature, I will be defining terms, such as color, color characteristics, mixing and the symbolism of colors and will be explaining which artistic activities and painting techniques can be used to introduce and better explain colors to the children. I will explain the symbolism of the colors and the way it affects children. Furthermore, I will be describing the way toddlers are introduced to colors and the way they use it. Very substantial part of it, is the interior design of the kindergarten. The space itself, should consist of a lot of different colors and the children, themselves should participate in decorating it, as much as they can.

The second part will show different ways of art activity in which children can be introduced to colors, realizing how important it is to choose the particular activities accordant to their age and how to motivate them to play with colors. It could be said that older children add more importance to colors, while toddlers only use colors that are within reach. It's important for them to get familiar with touch, taste and smell. Parents are the ones who are supposed to be introducing their children to colors in different ways from the earliest age possible, but considering the busy lifestyles most of them lead, they simply don't have the time for it and leave it in the hands of their kindergarten teachers. Most parents won't even let their children engage in different artistic activities in the walls of their own home, mainly because of the mess it creates. Children use color with parts of their bodies, hands, fingers, legs, spreading it across their own bodies, papers, walls and everything they can get their hands on. It can create quite a mess, but parents that don't have the adequate knowledge on this subject can't comprehend the fact that this is the way for the children to explore the world around them, unknowingly limiting the artistry in children. They can help their children to recognize different colors with colorful surroundings and peak their interest. In kindergarten, teachers familiarize children with basic colors, adding them to different activities to make it easier for them to understand all the characteristics of colors. Throughout different games, children are being taught things about colors, whether is just mixing colors, painting it on with a

brush or different kinds of materials. With those same games, children gain knowledge, learning how and where the colors can be used.

Key words: color, children and color, coloring games in nursery group

1.UVOD

Većina ljudi prepoznaje i može razlikovati 10 milijuna boja. Poznato je da boja ima veliku važnost u našim životima i nalazi se svuda oko nas (u prirodi, hrani, arhitekturi, tekstu). Može oživjeti sve što vidimo, utječe na raspoloženje, bojom možemo izraziti osjećaje koje riječima možda ne bismo mogli. Kroz povijest razni stručnjaci bavili su se teorijom boja. Osvrnemo li se oko sebe možemo primijeti da sve oko nas sadrži određenu boju. Već od najranije dobi od okoline dobivamo razne informacije o bojama, nerijetko prenoseći vlastite stereotipe na djecu da su roza i crvena boje za djevojčice, dok plava i zelena predstavljaju boje za dječake.

Razvoj djetetove percepcije boja kreće s crvenom i zelenom bojom, prepoznavanje, imenovanje i razvrstavanje uči se i razvija tijekom života. Djeca predškolskog uzrasta mnogo toga doživljavaju drugačije od odraslih, emocionalan doživljaj boje je vrlo važan, tako neko dijete koru drveta može obojiti crveno ili žuto. Mnogi stručnjaci savjetuju šarenilo boja i materijala u dječjim sobama, prostorijama u kojim djeca borave kako bi djeca primijetila, razlikovala i doživjela boje i različitost materijala, vizualno i taktilno. U trećoj godini dijete je sposobno razlikovati i imenovati boju ako pokaže interes. Može se reći da prvi dodir s bojom djeca dožive u roditeljskom domu ili u krugu vrtića. Djeca vole osjetiti boju, isprobati ju, miješati, samostalno istražujući svojstva boje. Eksperimentiranje i igranje bojom pomažu najmlađoj djeci u raspoznavanju boje. Na razvoj percepcije boje kod djece odgojitelj utječe raznolikom motivacijom i aktivnim uključivanjem djece u aktivnostima.

Uloga odgajatelja je poticanje djece na istraživanje boje, igru različitim slikarskim materijalima i sredstvima, upoznavanje djece s osnovnim dimenzijama boje (kromatskom kvalitetom, svjetlinom/tonom, čistoćom/zasićenošću), odnosima između boja (kontrasti), miješanjem boja i osnovnim slikarskim tehnikama.

2. BOJA

2.1. SVJETLOST I BOJA

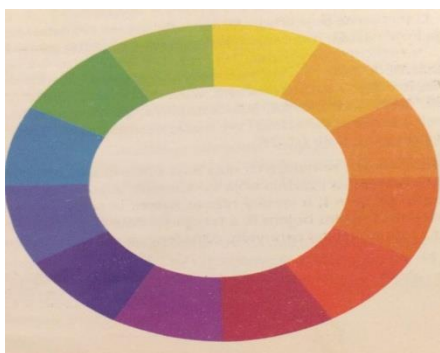
Prema Jakubinu (1999) boju možemo definirati na dva načina. Prva definicija boje označava fizikalnu osobinu svjetlosti koja se odnosi na osjećaj koji u oku stvara svjetlost emitirana iz nekog izvora ili refleksija neke materije. Druga definicija označava svojstvo boje da oboji bezbojnu materiju.

Poznato je da se svjetlost širi u valovima. Kaže se da je svjetlost vrsta elektromagnetskog gibanja, koje naše oko hvata i u mozgu stvara svjetlosni osjećaj. Svjetlosne zrake zapravo su elektromagnetski titraji točno određenih valnih duljina. Naše oko prepoznaje i registrira samo valove između 3600 i 7800 angstrema (desetmilijarditi dio metra). Gibanja koja se nalaze izvan svjetlosnih valnih duljina čovjek osjeća kao toplinu, tlak, zrak itd. Kada svjetlosni titraj određene valne duljine dosegne ljudsko oko u njemu se izaziva točno određeni podražaj koji vidimo kao žuto, crveno, plavo i druge. Kada u ljudsko oko u isto vrijeme dođe snop svjetlosnih zraka svih valnih duljina tada vidimo bijelo, što zapravo da materija odbija sve zrake svjetlosti i vidimo ju kao bijelu. Suprotno tome, kada određena materija upija sve zrake, ne odbijajući ni jednu valnu duljinu nju vidimo kao crnu. Zrake bijelog sunčevog svjetla sadrže niz zraka, nazivane šarene svjetlosti. Dokazano je da ako zrake sunčeve svjetlosti pustimo da padne na staklenu prizmu, bijela se zraka lomi pod različitim kutovima i dijeli se na svoje sastavne dijelove, na drugoj strani prizme izlazeći u obliku šarene vrpce boja. Ta vrpca zapravo je sunčev spektar boja koji prikazuje devet boja s postupnim prijelazima: crvena, narančasta, žuta, žutozelena, zelena, zelenoplava, plava, indigo i ljubičasta. Također, ove boje uočavamo promatrajući dugu. Unutar sunčevog spektra čovjek prepoznaje oko 160 različitih nijansi boja. (Jakubin, 1999)

2.2. KRUG BOJA

Njemački fizičar Wilhelm Ostwald podijelio je boje prema kromatskim svojstvima na šarene (kromatske) i nešarene (akromatske). Šarene boje su sve boje unutar sunčevog spektra, a akromatske (koristeći se izrazom „neboje“) su crna, bijela i siva. Čiste boje su kromatske boje bez crne i bijele.

W. Ostwald obilježio je u krugu boje od 1 do 100 postavljajući ih tako da je pomiješao dvije susjedne parne ili neparne boje čime je dobio nijansu boje dobivene međusobnim miješanjem. Jedna boja označena je brojem 2, a brojem 4 određeni ton neke boje, miješajući određene dvije boje dobiva se boja označena brojem 3, odnosno nešto npr. žući to od žutonarančaste, odnosno crvenkastiji ton od žute. Nijansirajući redom od žute prema crvenoj, od crvene prema plavoj, od plave prema žutoj, zatvarajući tako krug. Na desnoj polovini kruga nalaze se sve žute, narančaste, crvene i grimizne, a na lijevoj polovini su žutozelene, zelene, plave, ljubičastoplave i ljubičaste. Tako je na slici prikazano 12 boja. (Jakubin, 1999)

Slika 1. Krug čistih boja (Jakubin, 1999)

„Krug boja jednostavno je grafički prikaz za objašnjenje osnovnih odnosa između boja, temeljen na odnosima između primarnih i sekundarnih boja s nijansama. Smještajem boja unutar kružnih isječaka dobiva se raspored u kojemu se svaka primarna boja nalazi nasuprot sekundarnoj koja je sastavljena od ostalih dviju primarnih.“ (Curnow, 2013, str. 114)

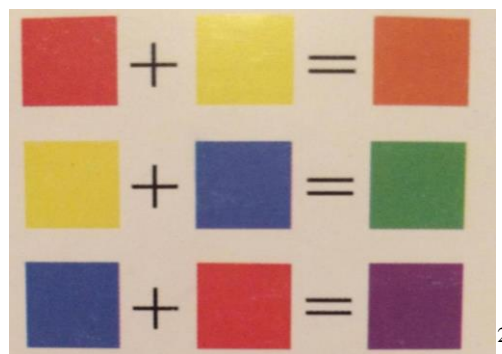
Prema W.Ostwaldu unutar kruga boje dijelimo na:

¹ Jakubin M. (1999). Likovni jezik i likovne tehnike. Zagreb: Educa

- osnovne boje,
- sekundarne boje i
- tercijarne boje.

Osnovne boje nazivaju se još primarne ili boje prvog reda. Njihovim miješanjem dolazimo do ostalih boja. Samo ime govori da su osnova za sve druge boje. To su crvena, plava i žuta. Njih možemo u krugu povezati jednim istostraničnim trokutom. Sekundarne boje nastaju miješanjem osnovnih boja u omjeru 2 : 2. Zovemo ih još bojama drugog reda. Sekundarne boje su ljubičasta, narančasta i zelena.

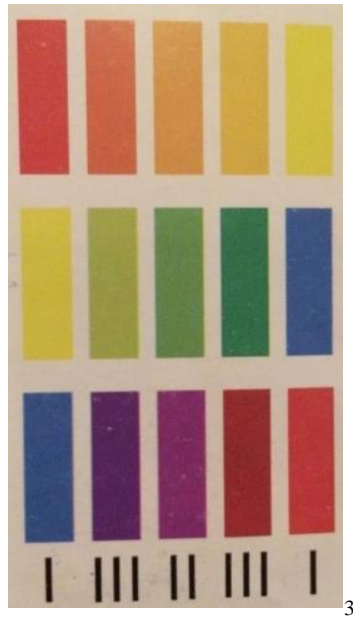
1. Miješajući plavu i crvenu dobivamo ljubičastu.
2. Miješajući crvenu i žutu dobivamo narančastu.
3. Miješajući žutu i plavu dobivamo zelenu.

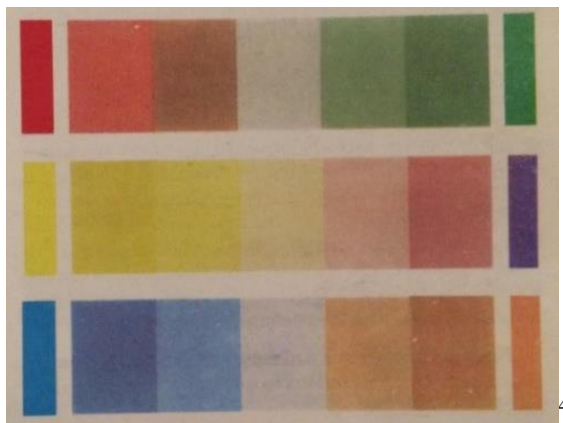
Slika 2. Dobivanje sekundarnih boja (Jakubin, 1999)

Tercijarne boje ili boje trećeg reda su sve ostale nijanse boja koje nastaju miješanjem jedne osnovne i jedne sekundarne boje u različitim omjerima (1:3, 1:4, 1:5 itd.). To su sve nijanse boja između sekundarne i primarne boje. Tercijarne čiste boje nalaze se između sekundarnih i osnovnih boja. Tercijarne neutralne boje nastaju miješanjem osnovne boje sa sekundarnom koja se u krugu nalaze nasuprot jedna drugoj (npr. crvenu i zelenu), tada boje gube na čistoći i jasnoći jer se dvije komplementarne boje međusobno poništavaju. (Jakubin, 1999)

² Jakubin M. (1999). Likovni jezik i likovne tehnike. Zagreb: Educa

Slika 3. Dobivanje čistih tercijarnih tonova (Jakubin, 1999)

Slika 4. Dobivanje neutralnih tercijarnih tonova (Jakubin, 1999)

„Komplemetarnost boja jest odnos dviju suprotnih boja; suprotnost boja određuje se krugom boja (crvena - zelena, žuta – ljubičasta i lava – narančasta).“
 (Herceg i sur., 2010, str. 253).

^{3, 4} Jakubin M. (1999). Likovni jezik i likovne tehnike. Zagreb: Educa

2.2. KARAKTERISTIKE BOJA

Boja kao vizualni znak ima tri dimenzije (tri temeljne karakteristike po kojima je određujemo, opisujemo):

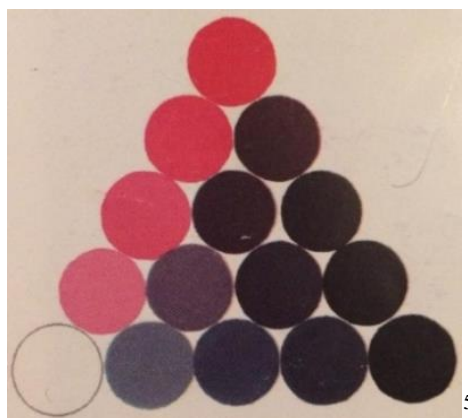
- kromatsku kvalitetu
- svjetlinu (ton)
- čistoću, intenzitet.

Kromatska kvaliteta označava osnovno obilježje boje; npr. boja plava ili narančasta. Kromatska vrijednost neke boje mijenja se kada je miješamo sa susjednom bojom iz kruga boja.

„Ton je promjena u količini svjetlosti boje.“ (Herceg, Karlavaris i Rončević 2010, str 259).

Autor Marijan Jakubin navodi da se šarena boja sastoji se od niza boja dobivenih dodavanjem bijele ili sive, tim načinom dobivaju se tonovi boja. Ovisno koju boju dodajemo boju možemo posvijetliti (bijelom) ili potamniti (crnom).

Prema W.Ostwaldu tonove boja možemo promatrati u istostraničnom trokutu, na vrh trokut smješta jedna čista boja, a na druga dva vrha smješta bijelu i crnu.

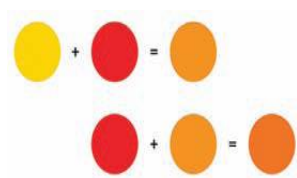
Slika 5. Trokut boja (Jakubin, 1999)

⁵ Jakubin M. (1999). Likovni jezik i likovne tehnike. Zagreb: Educa

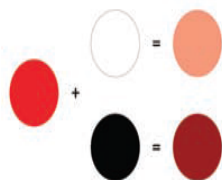
- Akromatski tonovi su sve nijanse sive boje nastali miješanjem akromatskih boja crne i bijele. Prema Ostwaldovu trokutu nalaze se na stranici između bijele i crne boje.
- Svijetli kromatski tonovi nastaju miješanjem čiste boje s bijelom. U trokutu se nalaze na stranici između čiste kromatske i bijele boje.
- Zagasiti kromatski tonovi nastaju miješanjem čiste boje i crne. Nalaze se na stranici između čiste kromatske i crne boje.
- Mutni kromatski tonovi predstavljaju unutrašnjost trokuta. Nastaju miješanjem čiste boje sivom.
- Tercijarni čisti tonovi su tonovi dobiveni miješanjem osnovne i sekundarne boje. Neutralni tercijarni ton dobiva se ako osnovnu boju potamnimo sekundarnom.
- Degradacija boje definiramo kao oduzimanje boji njezinu intenzivnost dodavanjem bijele ili crne. Boju možemo degradirati i dodavanjem vode osnovnoj gustoći boje, oduzimajući joj na taj način pigment. (Jakubin, 1999)

Čistoća boje (zasićenost) označava intenzitet ili jarkost boje. Kada nekoj boji dodajemo sivu, ona gubi na svojoj čistoći, zasićenosti, intenzitetu. Boja degradira. Tako razlikujemo intenzivne, jarke boje naspram zamućenih, nečistih. Čistoću boje nazivamo valer.

Kada miješamo boje tako da mijenjamo bilo koju od ovih triju karakteristika boje, nastaju nijanse boje.

Slika 6. Promjena kromatske kvalitete

Slika 7. Promjena svjetline

Slika 8. Promjena zasićenosti

Kontrast ili suprotnost boja govori o tome da boja nikad ne postoji sama, uvijek je u odnosu prema nekoj drugoj, susjednoj boji. Njezina će se osnovna svojstva iskazati tek u tom suodnosu. Prema Johannesu Ittenu postoji sedam osnovnih kontrasta boja opisanih u knjizi „Umjetnost boje“. Kao prvi navodi kontrast boje prema boji, a odnosi se na kontrast svih čistih boja. Potrebne su najmanje tri različite boje kako bi se kontrast ostvario. Kontrast između osnovnih boja predstavlja najjači kontrast boje prema boji, jačina opada koristeći se sekundarnim ili tercijarnih boja. Kontrast boje prema boji može se podijeliti u tri grupe: kontrast boje prema boji I., II. i III. reda. Dodajući bijele ili crne dijelove, možemo pojačati kontrast boje prema boji.

Kao drugi kontrast Johannes Itten navodi svjetlo-tamno koji predstavlja kontrast više boja različitih svjetlosnih vrijednosti ili jedne boje različitih svjetlosnih vrijednosti, a najjači kontrast događa se između crne i bijele. U svakom akromatskom sivom tonu vidljivo je više ili manje svjetlosti. Postoji koloristički kontrast svjetlo-tamno. Neke boje sadrže više svjetla kao što je žuta, a neke manje kao što je ljubičasta. Koristeći se čistim bojama postiže se dinamička i svjetlosna vrijednost. Najbolji način da se primijete tonske vrijednosti je ako isto umjetničko djelo promatramo u crno-bijeloj i reprodukciji u boji. Vidno je uočljiva razlika, u crno-bijeloj boje nestaju, ali tonske vrijednosti boja ostaju.

Treći kontrast Johannes Itten naziva kontrast toplo-hladno. Različitim pokusima može se doći do zaključka da neke boje stvarno u nama stvaraju osjećaj topline, a neke osjećaj hladnoće. Tople boje povezujemo sa suncem, suhim, zemljanim, a hladne sa dalekim, vlažnim i nebeskim. Prema Ostwaldovu krugu tople boje su na desnoj, a hladne boje na lijevoj polovini kruga. Najintenzivniji kontrast vidljiv je kod plavozelene s narančastocrvenom.

Četvrti kontrast prema Johannesu Ittenu je komplementaran kontrast. To je najsnažniji koloristički kontrast između jedne osnovne i jedne sekundarne boje koje se međusobno maksimalno ističu ili nadopunjuju. Samo jedna boja može biti komplementarna s drugom i stoje jedna nasuprot druge u Ostwaldovu krugu. Komplementarni parovi jesu žuta - ljubičasta, narančasta – plava i crvena – zelena. Te boje sadrže i druge kontraste, npr. ljubičasta i žuta su ujedno i najjači kromatski kontrast, a crvenonarančasta-plavozelena su ujedno i najjači toplo-hladni kontrast.

Simultani kontrast prema Johanesu Ittenu je pojava kada promatrajući neku plohu obojenu nekom bojom, naše oko vidi komplementarnu boju iako je u stvari nema. Npr. mali sivi kvarat koji se nalazi u sredini velike crveno obojene plohe izgledat će zeleno, isti kvarat na zelenoj plohi izgledat će crveno, a na plavoj žuto. Na sličan način vidimo i sukcesivni kontrast koji se javlja nakon dužeg promatranja nekog lika obojenog snažnom bojom. Nakon što skrenemo pogled na bijelu plohu, uočavamo isti lik obojen komplementarnom bojom lika. Npr. gledamo li duže vrijeme crvenu točku i nakon toga skrenemo pogled na bijelu plohu vidimo prividnu zelenu točku. Naše oko pri dužem promatranju neke intenzivne boje umara se i prividno se smiruje stvorenom komplementarnim bojom.

Šesti je kontrast kvalitete koji se odnosi na valer, jarkost i zasićenost boje. Označava kontrast čistih boja dobivene degradacijom. Među najintenzivnijim bojama su najčešće boje sunčeva spektra. Jakost boje može se smanjiti dodavanjem bijele ili vode.

Kao posljednji navodi kontrast kvantitete (količine) koji prikazuje odnos veličina najmanje dviju ili više obojenih ploha ili mrlja boja. Poznavajući snagu djelovanja boje koju određuje intenzitet i veličina mrlje ili obojene plohe. Likovna djelatnost teži ravnoteži likovnih elemenata, ravnotežu možemo postići jedino ako su veličine obojenih ploha obrnute u odnosu na svjetlosnu vrijednost i vrijedi samo ako su te boje iste jačine. Mijenjajući intenzitet mijenja se i veličina obojenih ploha. Dovoljna je jedna mrlja koja održava ravnotežu. (Jakubin, 1999).

2.3. MIJEŠANJE BOJA

Dva su osnovna načina miješanja boja; mehaničko i optičko. Kod mehaničkog (suptraktivnog) miješanja boja, boje miješamo kistom na paleti (ili na neki drugi mehanički način, ovisno o likovnoj tehnici).

Međutim, boje možemo nanositi na podlogu u manjim mrljama ili plohama pa se one, gledane iz daljine, stapaju odnosno miješaju u našem oku u jednu boju.

Variranjem gustoće točkica boje i njihovim preklapanjem nastaju (u našem oku) ostale boje. Taj efekt nazivamo optičkim (aditivnim) miješanjem boja.

Iskustvo optičkog miješanja boja koriste:

- a) fotografija u boji
- b) grafički kolortisak
- c) televizijska slika
- d) slikari.

Fotografija i tisak sastoje se od sitnih mrlja boje (CMYK – **C**yan/plavozelena, **M**agenta/crvenoljubičasta, **Y**ellow/žuta, **blacK**/crna).

Televizijska slika koristi RGB snopove svjetlosti (**R**ed/crvena, **G**reen/zelena, **B**lue/plava).

3. BOJA KAO POTICAJ

3.1. SIMBOLIKA BOJA

Može se reći kako svaka boja potiče u nama različite osjećaje i stanja, misli, te svaka osoba individualno doživljava određenu boju. Kroz povijest boje su prikazivale tradiciju, kulturu, vjeru, osjećaje fizičke i psihičke prirode. Boje u različitim kulturama imaju druga značenja, naprimjer crna boja u većini zemalja povezuje se sa smrću, dok u Kini bijela boja predstavlja smrt.

„Boja se može koristiti za izražavanje ozračja. Asocijacije koje izazivaju boje očite su iz svakodnevnoga govora-govorimo da vidimo crveno i osjećamo plavo.“
(Curnow, 2013, str.120)

Crvena ima najjači intenzitet među bojama i predstavlja vatru i krv, simbolizira energiju, rat, opasnost, snagu, moć, odlučnost, povezana je sa zavodjenjem (crveni lak, crvene usne), ljubavi i hrabrosti (zastave). Crvena svojom intenzivnošću sadrži visoku stopu vidljivosti i upravo radi toga koristi se u prometu (semafor i stop znakovi). Tamnocrvena simbolizira čežnju, bijes, mržnju, borbu, boja đavla, ognja, krvi. Crvena se nalazi na zastavama skoro svih naroda i svih vremena. Narančasta povezuje energiju crvene i sreću žute. Predstavlja radost i sunce. Povezuje se s entuzijazmom, fascinacijom, srećom, kreativnosti, odlučnosti, privlačnosti, uspjehom, ohrabrenjem i poticajem. Na ljude djeluje ugrijavajuće, povjerljivo i svečano. Može se reći da je žuta boja Sunca, simbolizira radost, energiju i intelekt. Žuta boja potiče na mentalnu aktivnost, potiče kreativnost, nosi pozitivnu budućnost. Učinak žute boje na djecu je uznemirujuć, djeca više plaču u žutim sobama te umara njihove oči. Također, zbog dobre vidljivosti koristi se kao znak u prometu. Crvenkastožuta pruža osjećaj zadovoljstva. Zelena boja je boja prirode, simbol je vjere, rasta, skladnosti, svježine, nade, plodnosti i mira (grančica masline simbol mira, a lovorov vijenac kao simbol besmrtnosti). Poznata je kao najmirnija boja ljudskom oku, djeluje opuštajuće. U prometu se koristi kao slobodan prolaz. Plava boja simbol je neba i nebeske daljine, mora, vjernosti, mudrosti, tišine, istine i raja. Smatra se korisnom za um jer smiruje i potiče na koncentraciju. Tamnoplavi tonovi daju dojam svečanosti i ozbiljnosti. Ljubičasta povezuje stabilnost plave i

energiju crvene, simbol je moći, luksuza, ambicije, tajni i magije, potiče na patnju i prigušuje strasti. Ružičasta je kombinacija crvene i bijele, upravo radi toga djeluje ublaženo za razliku od crvene. Pruža dojam iscrpnog i ljupkog. Simbol je djevojaštva, nježnosti, povjerenja, slatkoće i sramežljivosti. Grimizna (purpurnocrvena) je kombinacija crvene i plave. Djeluje bogato, dostojanstveno i uzvišeno. Naziva se bojom časti. U čovjeku pobuđuje osjećaje samosvijesti i sabranosti. Simbol je kraljevstva, starine i visokog društvenog položaja. Bijela, crna i siva nazivaju se nebojama, no i one mogu izazvati određene osjećaje. Bijela boja naziva se bojom svjetla, kao i svjetlo može umoriti oči. Povezana je s nevinošću, neiskvarenošću, dobrotom i djevičanstvom. Predstavlja sigurnost i čistoću. Crna boja veže se uz smrt, moć, eleganciju i misteriju, žalost, tajanstvenost, brige i nedaće. Može se definirati kao strah od nepoznatog i većinom je povezana s negativnim stvarima kao što su crni humor, crna smrt, crni petak. Siva djeluje mirno i ozbiljno, koristeći ju u kombinacije drugih boja može djelovati uzvišeno. Odlično se veže sa šarenim bojama i dovodi u određenu ravnotežu.

(<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>), (Jakubin, 1999).

3. 2. POTICAJNO OKRUŽENJE

Kaže se da prostor ima toliko važnu ulogu da često čujemo izraz „prostor kao treći odgajatelj“. Oblikovanjem prostora ponekad možemo učiniti mnogo više nego izravnim djelovanjem. Prostor utječe na naše raspoloženje, ponašanje i razmišljanje. Prostor dječjeg vrtića trebao bi biti što sličniji obiteljskom domu kako bi dijete steklo dojam da vrtić i čini njegov drugi dom, pružati osjećaj sigurnosti i određene topline. Uređujući prostor dječjeg vrtića velika pozornost posvećuje se dječjem uzrastu i njegovim razvojnim mogućnostima. Predmeti, materijali, sve što je djetetu potrebno treba mu biti na dohvat. Prostor treba sadržavati različite centre, građevni, matematički, likovni, dramski, centar početnog čitanja i pisanja itd.. U uređenju prostora djeca bi trebala sudjelovati i pomagati u skladu sa svojim mogućnostima, biti upoznata zašto na red npr. dolaze određeni plakati, razgovarati s njima o određenoj temi. Njihovi likovni radovi trebali bi biti njima na dohvat ruku, a ne

visoko postavljeni za roditelje. Radovi bi trebali biti potpisani na poleđinu, djeca sama prepoznaju vlastiti rad.

Boje u vrtiću trebale bi biti umirujuće, ne previše agresivne, poticati koncentraciju i opuštenost. Hodnici i igrališta većinom su šarena, no u tom šarenilu pozitivno je da djeca sudjeluju, ovisno prema mogućnostima, ali ne bi trebalo njih izostaviti u uređenju „njihovog“ prostora.

Također, poticajno okruženje otvara umjetnički jezik u komunikaciji s različitim umjetnostima kao što su glazba, ples, drama i književnost. (Balić Šimrak, 2014).

4. DIJETE I BOJA

4.1. DIJETE I LIKOVNI IZRAZ

Postoje različita mišljenja i pogledi zašto djeca vole likovno izražavanje. Istražujući raznovrsnu literaturu može se doći do zaključka da je razlog dječja zaigranost i znatiželja osobito u ranijoj dobi. Djeca uče čineći, samostalno istražujući svijet oko sebe.

Razlog prema Nadi Grgurić i Marijanu Jakubin leži u ispunjavanju unutarnje potrebe za izražavanjem, te motorička aktivnost. Autori navode nekoliko važnih činjenica promatrajući djecu tijekom likovnog procesa, kao što su dječja iskrenost o likovnoj aktivnosti, zainteresiranost taktilnih osjeta i vizualni aspekt, usredotočenost na samu izradu, ne na gotov produkt i stvaranje u sadašnjosti. Neka djeca važnost pridodaju simbolima kao što je majka na temelju čega izvire emocijski angažman. (Grgurić i Jakubin, 1996)

Dijete otkriva ono što se nalazi na papiru, platnu ili prostoru na isti način kao što otkriva prirodu. Dijete doživljava likovno djelo na svoj način, prema stupnju intelektualnog razvoja (od konkretnog likovnog mišljenja prema apstraktnom). Na osnovi toga važno je da djeca posjećuju muzej ili galeriju. Promatrajući likovno-umjetnička djela dijete otkriva unutarnje svjetove osobnosti pojedinih stvaratelja i njihovo viđenje svijeta, na taj način dijete proširuje svoje spoznaje. (Petrač, 2015).

Dječji likovni radovi produkt su iskrenosti, izražavaju spontani stav prema onome što žele prikazati. (Grgurić i Jakubin, 1996)

„Crtanjem se djeca, ako su u kontaktu s nekim crtaćim sredstvom, spontano izražavaju već od faze šaranja.“ (Tomašević, 2005, str. 103)

Likovno izražavanja prema Grgurić i Jakubin (1996) može se podijeliti u tri osnovne faze:

- faza šaranja, kao početnog likovnog izražavanja
- faza dječjeg, odnosno intelektualnog realizma, kao početak namjernog prikazivanja
- faza vizualnog realizma – napuštanje dječjeg realizma, propadanje dječjeg crteža,

dok je faza šaranja ili primarnih simbola vezana za ranu predškolsku dob.

„U fazi šaranja koja traje do 4. godine prevladava psihomotorički i osjetilni djetetov doživljaj i užitak pri povlačenju linija, dok pokušaj prikazivanja okoline dolazi na kraju te faze kao “slučajno postignut crtež“. U slučajno postignutom crtežu dijete uočava sličnost s nekim predmetom i crtežu daje ime.“ (Grgurić i Jakubin,1996, str. 30 i 31)

Prvo razdoblje primarnih simbola naziva se slučajnim likovnim izrazom koji se javlja oko prve godine i traje do druge ili treće. Sastavljen je od crta načinjenih jednostavnim pokretima. Olovka se drži grčevito među prstima, a zglob se ne miče (kada zglob postaje pokretljiviji izvode se manji lukovi). Autori istražujući dječje radove između 15-24 mjeseca navode kako djeci nije trebalo pokazati način na koji se koristi olovka, ne pridodaju važnost ako crte skrenu s papira, te ne imenuju crtež. Koristeći boju najveću radost pruža im ljepljivost i pljackanje po papiru. Pažnju vrlo brzo usmjere na nešto novo. Dvogodišnjaci veću pažnju usmjeravaju tragovima koje ostavljaju na papiru, hvatajući olovku na razne načine: kao čekić, među prste, čitavom šakom, kombinacijom ovog. Papir se miče jer ga lijeva ruka ne pridržava dok se prsti i zglob ne savijaju. Početkom treće godine djeca počinju davati imena izraženom. Dijete započinje crtež bez jasne zamisli, ali već prve linije dobivaju značenje po nekoj sličnosti i to djetetu daje ideje za novo djelo. Pridavanje imena crtežu važan je korak u razvoju mišljenja. Djeca počinju shvaćati odnose između crta na papiru i objekta ili događaja iz iskustva. Trogodišnjak pridržava papir slobodnom rukom i crta dvostruko duže od dvogodišnjaka. Drži olovku slično kao odrasla osoba, a crteži se sastoje od više varijanti tragova i veća je pozornost posvećenu rasporedu masa. Oko treće godine dijete počinje crtati krug, te nakon kruga dolazi do prvih oblika ljudskog lika.

4.2. DOŽIVLJAJ BOJE

Mlada djeca ne razmišljaju o boji, koriste boju koja im je prva pri ruci ili koriste sve koje su im ponuđene, isprobavajući zapravo različite olovke u boji, ali ne dajući pozornost konkretnoj boji već olovci. Ako djetetu ponudimo četiri različite olovke u boji, ono će ih iskoristiti sve, ostavljajući različitim bojama različite oblike, dajući pažnju olovkama, kao da ih mora iskoristiti sve ponuđene, bez smislenog odabira boja. Ponudimo li četiri iste olovke u boji, dijete izmjenjuje sve četiri olovke. Na ovaj način dijete uči boje, no boje kao izražajno sredstvo još ne doživljava. Na isti način djeca koriste akvarel, vodene boje, tempere i drugo. Kada dijete savlada korištenje kistom na isti način koristit će boju kao i olovkama u boji. Sve oblike boja jednako, ako ih boja drugačije to je slučajno, ne mijenja boju zato što stvarno želi da pojedini oblik bude isključivo te boje, djetetova pažnja usmjerena je izmjeni boja. (Belamarić, 1987)

Dijete je u najmlađoj dobi prije svega usmjereno na šaranje, ostavljanje tragova na papiru i u toj igri nije bitno što ima u ruci, glavno je da taj predmet ostavlja tragove. Dijete koristi boju, svedjedno je kojom će bojom šarati, često je to ona koja mu je pri ruci. Eksperimentiranje i igranje bojom pomažu najmlađoj djeci u raspoznavanju boje. Boju istražuje dodiranjem, želi kušati boju, nanosi ju prstima, uz poduku odgajatelja kreće s korištenjem kista. Sve se odvija kroz igru. Djeca prvo koriste intenzivne boje i kontrastne boja. Treba im ponuditi mnogo boja jer tako djeca samostalno odabiru boje i zapravo stvaraju vlastitu paletu boja. (Grgurić i Jakubin, 1996).

Od 4. godine emocionalni karakter boje vrlo je važan; boju dijete koristi da njom naglasi one detalje koje za njega imaju veliko značenje. U početnom izražavanju obojena obrisna linija predstavlja boju cijelog lika, dok kasnije dijete popunjava unutrašnjost, često drugom bojom. Često jednostavno istražuje boju tako da prekriva cijeli papir različitim bojama, bez da išta prikazuje. Poznaje lokalnu boju, ali ju uglavnom ne koristi. Koriste čiste boje, ne miješaju ih. Prvo primijete kontrastne odnose boja, a zatim tonske vrijednosti. (Grgurić i Jakubin, 1996)

Od 6. godine sve više prikazane objekte oslikava lokalnom bojom, iako se emocionalan odnos prema boji još dugo zadržava. Sada se u slikanju polako gubi

obrisna linija, otvara se mogućnost stapanja između figure i pozadine. Djeca se uče miješati boje, dobivati tonove.

Vizualno djeca mogu izraziti ono što osjećaju, a možda ne znaju izraziti riječima. Djeca o svojim emocijama govore prikazom na slici, ali i izborom boja. (Balić Šimrak, 2012).

4.3. IGRE BOJOM

Dijete različitim likovnim tehnikama može upotrebljavati boju, te se na mnoštvo načina može „igrati“ njome. Dijete kroz igru može samostalno organizirati i komponirati boje, bez uključivanja odrasle osobe vodeći k realizaciji nekog likovnog dijela. Dijete je slobodno i prirodno može prikazati sve što želi. Dijete igrajući se uči, istražuje svijet oko sebe svim svojim osjetilima. Dijete želi samo otkrivati nove stvari, doći do novih zaključaka svojim djelovanjem. Najbolje znanje dobiva vlastitim iskustvom, pokušajima i pogreškama. Autori igru objašnjavaju kao prirodnu pojavu, vrlo važnu za daljnji razvoj djece. Igrom se može utjecati na uklanjanje negativnog ponašanja, mogu se razvijati pozitivne promjene u razvoju djece. Igra odgaja, pruža sigurnost i sreću. (Herceg i sur., 2010)

Grgurić i Jakubin navode kako je igra najvažnija životna praksa kojom djeca stječu radne aktivnosti. Djetetu je igra rad, a igra se radeći. Sve što dijete stekne kroz igru primjenjuje i u stvarnom životu. (Grgurić i Jakubin, 1996).

U predškolskoj dobi važno je djeci omogućiti igru i eksperimentiranje različitim materijalima (glinom, plastelinom, papirom, kartonom, drvetom, mekanom žicom, didaktički neoblikovanim materijalom...), manipuliranje i doživljaj istih vidom, dodirrom, njuhom, mirisom, razvijati dječje osjetno iskustvo. U početku djeca istražuju fizičke značajke materijala, zatim ih postupno uvodimo u spoznavanje izražajnih mogućnosti koje pojedini materijal nudi.

Pojedinim slikarskim materijalima i tehnikama djecu uvodimo u likovno područje slikarstva.

Slikarske tehnike dijelimo na suhe i mokre slikarske tehnike. Suhe slikarske tehnike koje koristimo u vrtiću su olovke u boji, flomasteri u bojii, krede u boji, pastele (voštane, uljane i suhe pastele) i kolaž.

Prema Jakubinu pastel je slikarska tehnika koja se može smjestiti između crtačkih i slikarskih suhих tehnika zbog toga što se njime može lako crtati i slikati. Smjesa mu je slična ugljenu i kredi, no za razliku od njih on sadržava boju. Pastelne boje dobivaju se pomoću praha pomiješanog s talkom, vodom i gumiarabikom kao vezivom, nakon čega dolazi do nastanka paste od čega se rade pisaljke ili krede i oblikuju se štapići. Djeca koriste pastel od najranije dobi ostavljajući trag na papiru, razmazujući pastele najčešće prstima, vatom ili krpicom. Kao podlogu koristimo manje ili jače hrapavi bijeli, sivi, crni ili tonirani papir, kartone. Gotovu sliku treba fiksirati fiksativom ili lakom za kosu. Slično kao sa suhim pastelama radimo kredama u boji. Obično se u vrtiću koriste za slikanje na tamnoj ploči ili na pločniku. Uljane pastele intenzivnih su boja, mogu se koristiti za crtanje i slikanje, na hrapavijoj podlozi nanese u nekoliko slojeva dobivamo specifičnu zrnatu teksturu. Kao podlogu za pastele koriste se hrapavi papiri, karton i preparirano platno. Za djecu je pogodniji masni pastel jer je manje osjetljiv i jednostavniji je za upotrebu. (Jakubin, 1999).

Mokre slikarske tehnike koje se koriste u vrtiću su tuš u boji, akvarel, gvaš i tempera. Omogućuju jednakomjerno oslikavanje većih površina jer djeca slikaju iz lakta ili ramenog zgloba. Kod slikanja s mokrim slikarskim tehnikama djeci ponudimo primjerenu slikarsku podlogu - deblji papir većeg formata, posudice za vodu, krpice, paletu i odgovarajuće kistove - mekane za akvarel i tvrde za tempere. Podloge za slikanje mogu biti različitih materijala, tako djeca osim na papiru mogu slikati na kartonu, ljepenki, tkanini, drvetu.

Tuš u boji slikarska je tehnika pogodna za rad u vrtiću, boje su intenzivne, mogu se miješati s vodom i raditi na suhoj ili mokroj podlozi. Nanosi se na podlogu kistom, perom, a djeci su interesantne i za puhanje kroz slamku pri čemu nastaju veće i manje kapljice koje se međusobno miješaju.

Akvarel je slikanje s vodenim bojama koje razrjeđujemo s vodom. Boje su transparentne i prozirne, slikanjem jedne preko druge dobivaju se razni prozirni tonovi. Tehniku radimo na dva načina - na mokroj i na suhoj podlozi papira. Kod

akvarela na mokroj podlozi starija predškolska djeca mogu samostalno spužvicom namočiti papir, dok mlađoj djeci odgojiteljica pripremi papir na kojem će slikati. Slikanjem na suhoj podlozi nakon sušenja prvog sloja preko njega mogu se nanositi novi slojevi boje, a zbog prozirnosti boje vidi se sloj ispod sloja čime dobivamo nove kolorističke vrijednosti. Bijela boja se ne koristi, ako nam je potreban bijeli detalj tada taj dio papira ostavimo neobojanim. (Jakubin, 1999).

Gvaš je riječ francuskog podrijetla, a znači gust. To je slikarska tehnika gdje se vodene boje miješaju s pokrivnom gustom bijelom bojom, a pigmenti boje povezani su sa smolastim ljepilom (gumiarabikom). Zbog upotrebe bijele tempere gvaš možemo koristiti kao pokrivnu boju. Boja je puno intenzivnija nego u akvarelu i podloga treba biti sitnije zrnata od akvarela. (Jakubin, 1999)

Tempera dolazi od latinske riječi *temperare* i znači miješati. Boja je vrlo gusta i kada se koristi treba se razrijediti vodom, no suha postaje u vodi netopiva. Temperom se može slikati po papiru, platnu, staklu i drvetu. Temperu nanosimo u tankim slojevima kako bi izbjegli njeno pucanje i ljuštenje. Neprozirna je i može se slikati slojevito. Miješamo li dvije boje trebamo biti pažljivi i vrlo dobro ih promiješati ako želimo izbjeći mrlje i prljav izgled. Za slikanje temperom potreban je tvrd, glatki ili hrapavi papir. (Jakubin, 1999). Slikanje tempera bojama s mlađom djecom izvodimo na takav način da im ponudimo posudice s različitim bojama i u svakoj njen kist tako da kada dijete pri slikanju mijenja boju, mijenja i kist. Starija djeca rade samo s jednim tanjim i jednim debljim kistom koji svaki put kod mijenjanja boje ispiru u vodi i brišu u krpicu.

Djeca mlađe dobi temperu žele osjetiti na prstima, ostavljajući otiske prstiju i dlana na papiru, ako postoje uvjeti djeca će ju vrlo rado isprobati i stopalima. Žele pomirisati boju, čak ju i probati. Treba biti na oprezu, no danas na tržištu postoje tempere za prste i tempere koje nisu otrovne. Vrlo zanimljiva aktivnost je otiskivanje različitog materijala na papir ili tkaninu. Postoji niz mogućih aktivnosti s temperom, kao što su puhanje tempere kroz slamke, igre kistom, igre vlastitim prstima ili dlanovima. Karakteristično je da djeca u temperu dodaju previše boje pa konačan rezultat izgleda kao akvarel. (Heker, 2011)

Kolaž dolazi od francuske riječi *collage* što znači lijepiti. Kolaž je slikarska tehnika u kojoj trgamo ili režemo različite materijale (kolaž papir, koža, izresci iz

novina, časopisa, tekstil i drugo) i uz pomoć lijepila nanosimo na neku plohu. Različiti materijali pružaju mnoštvo boja, oblika i motiva. Pogodna je tehnika za likovne igre kombiniranja, razlaganja i kreativnog mišljenja. (Jakubin, 1999)

Kolaž je vrlo dobra aktivnost za mlađu djecu jer utječe na razvoj fine motorike prstiju. Djeci je već sama aktivnost trganja papira zanimljiva i sama po sebi igra. Papir treba biti prilagođene veličine, djeca mlađe dobi papir veličine A4 ne mogu trgati kao odrasli. Može se donijeti unaprijed izrezan papir na kvadratiće, kružiće, trakice. U starijoj predškolskoj dobi djeca najprije izrezuju ili trgaju željene oblike, zatim ih na plohi slažu kombinirajući ih i tražeći odgovarajuće kompozicije i oblike, a tek kada su zadovoljni složenim lijepe ih na papir. Kolaž iz novina koristi se u kombinaciji sa obojenim kolaž papirom ili se može koristiti kao podloga preko koje djeca mogu crtati s flomasterom ili tušem. Novinskim kolažem se može raditi i fotomontaža.

U planiranju likovnih aktivnosti u vrtiću potrebno je osigurati dovoljno materijala koji mora biti djeci na dohvat ruke, a sredstva i pomagala za rad dovoljno kvalitetna. Prostor za rad mora biti dovoljno velik za izvođenje pojedinih likovnih tehnika i pravilno osvijetljen. Djeca bi trebala sudjelovati u pripremi materijala i prostora kao i u izlaganju svojih radova u izložbenom prostoru. Odgojitelj mora voditi računa da su likovne tehnike primjerene starosnoj dobi djece.

5. LIKOVNE AKTIVNOSTI ISTRAŽIVANJA BOJOM U STARIJOJ JASLIČKOJ GRUPI

Aktivnosti s bojom provedene su u starijoj jasličkoj grupi pod nazivom „Brodici“ u dječjem vrtiću „Medo Brundo“ kroz tri dana. Grupu vode odgajateljice Tina Bukal Margaretić i Iva Droždan. Grupa se sastoji od 24 upisane djece. U nastavku prema navedenim poglavljima objasniti će se svaki dan proveden s djecom, poticaji koji su korišteni, motivacija djece i dječji radovi kao rezultat aktivnosti.

5.1. PRVA AKTIVNOST

Likovne aktivnosti započinem 11.10.2016. godine. Dolaskom u grupu najprije se upoznajem s djecom, odgajateljicom i razgledavam prostor. Prostor je prepun zanimljivih poticaja, police s različitim materijalima na dohvat su djeci, cijeli prostor prilagođen je dječjoj dobi. Vrtić je cijeli u staklu tako da danjeg svjetla ne nedostaje, djeca u svakom trenutku vide što se događa na hodniku ili vani. Neka djeca me promatraju iz daljine, a neka prilaze bliže. Otvoreniija djeca brzo su stupila u kontakt sa mnom. Oko devet sati, nakon doručka, na stolove stavljam razne poticaje pripremljene za današnju likovnu aktivnost. Za današnju aktivnost otiskivanja različitog materijala tempera bojama odabrala sam za motivaciju krug osnovnih boja i štipaljke u boji, vunene loptice u osnovnim bojama i kartonske kutije u koje ih trebaju ubaciti, veliku kartonsku kutiju s izrezanim različitim oblicima i bojama, kartonski tuljci osnovnih boja u koje trebaju ubaciti odgovarajuće slamke i taktilne tempere u zatvorenim vrećicama.

Slika 9. Poticaji

Posebno su im zanimljive bile vrećice s temperama, dodirivali su ih i šarali po njima, gurajući boju gore i dolje. Vrećice su ugodne na dodir, smiruju i zato sam se odlučila napraviti ih. Također, veliku zainteresiranost djece primijetila sam u igri s velikom kartonskom kutijom i plavim balonima. Baloni su im se posebno sviđjeli i letjeli su svuda po sobi. Sva djeca bez problema razvrstavaju ponuđene oblike i boje.

Slika 10. Kartonska kutija s različitim oblicima i bojama

Slika 11. Istraživanje tempera u vrećicama

Slika 12. Igre s poticajima

Kao motivaciju za aktivnost iskoristila sam slikovnicu o bojama. U kutiću za čitanje oko mene su se skupila djeca koja su željela poslušati priču. Nisam ih zvala da svi dođu, već samo rekla da ću čitati jednu vrlo zanimljivu priču o bojama i tko želi neka mi se pridruži. Djeca su aktivno sudjelovala i imenovala boje i razne predmete i životinje iz priče. Na njihov zahtjev, pročitala sam im priče koje imaju u sobi, „Žuta zvijezda“, i „Plavi krug“. Mnogo djece se tijekom samog čitanja priče naknadno pridružilo.

Slika 13. Čitanje priče

Nakon pročitane priče i razgledavanja slika započela sam aktivnost s temperama. Pripremila stol, djeci obukla zaštitne majice, na stol stavila tempere u osnovnim bojama i različite materijale. Odlučila sam se za otiskivanje balonima, kartonskim tuljcima, spužvicama i vunene loptice. Mnogo djece je željelo sudjelovati. Veselili su ih baloni i rado su ih otiskivali. Neka djeca skinula su spužvice s kvačice, uzele u ruke i otiskivala na papir. Neka djeca su slikala samo s vunanim lopticama jer su im tijekom prethodne aktivnosti bile vrlo zanimljive.

Slika 14. Dječji radovi, tempera

Kao rezultat dobiveni su zanimljivi dječji radovi. Odabrana tri rada prikazuju tipičan način dječjeg likovnog izraza u fazi primarnih simbola koji je vrlo sličan u crtanju i slikanju. Djeca koriste osnovne boje, a njihovim miješanjem dobivaju sekundarne. Na prvom radu vidljive su kružne mrlje dobivene otiskivanjem balona, u samom središtu boja je nanošena spužvicom. Korištene su crvena i žuta boja, a miješanjem je dobivena narančasta. Druga slika zanimljiva je zbog samog načina rada, naime dijete oslikava plohu papira prvo žutom bojom, zatim čeka da se ona posuši, na nju nanosi plavu boju, a zatim crvenu. Žuta i plava boja nanosene su spužvicom, a crvena balonom. Na donjem desnom rubu papira dijete nanosi plavu boju prstima. U trećem radu vidljivi su kružni pokreti, boja je nanošena slojevito. Dijete koristi kartonski tuljac, balon i spužvicu. U središtu se boje miješaju, prevladava plava, crvena i ljubičasta s tragovima žute i zelene. Kao rezultat dobiven je krug zanimljivih boja. Dijete ostavlja kutove papira neoslikanim. Na svim radovima vidimo da je tempera razrijeđena s previše vode.

5.2. DRUGA AKTIVNOST

Kao drugu aktivnost odabrala sam tehniku akvarel, mokro na mokro i mokro na suho. Kao poticaje za današnju aktivnost pripremila sam folije u osnovnim bojama, naočale s folijama i umetaljku s različitim oblicima i bojama, vunene loptice i gumene cjevčice s raznobojnim čepovima.

Slika 15. Poticaji

Većina djevojčica se odmah uhvatila naočala, hodale su sobom i pravile se važne. Dječaci su posegnuli za folijama, istražujući prostoriju kroz njih.

Odgajatelj: „Što vidimo kroz naočale ? Kakve su to naočale ?“

Djevojčice: „Smiješne su, vidim Martu rozo.“

Odgajatelj: „*Aha, vidiš Martu crveno. Možete se zamijeniti da ona tebe vidi crveno, a ti nju žuto.*“

Djevojčice: „*Ja ću cijeli dan imati ove.*“

Dječak Damir cijeli dan hodao je s plavom folijom. Ujutro ju je uzeo i gledao po prostoriji s njom, na kratko bi se igrao s nečim drugim, ali u ruci je imao foliju. Dječak ne priča mnogo, kada sam ga pitala što to ima u ruci, nije odgovorio. No u slaganju boja i oblika, Damir također sudjeluje i vrlo dobro se snalazi. Djeca su slagala oblike i boje, tko je pogriješio djeca se međusobno ispravljaju. Luka je od vunениh loptica glumio klauna, njega je to podsjetilo na klauna, a druga djeca počela su ga imitirati. Na svoj nos stavila sam crvenu vunenu lopticu i igra klaunova je započela.

Slika 16. Istraživanje obojenih folija

Slika 17. Igre s raznim poticajima

Nakon istraživanja s poticajima odigrali smo jednu igru. Zadatak je bio donijeti sve što je crveno, plavo i žuto. Uz moju pomoć lijepili smo odabrani materijal na prethodno izrađeni krug osnovnih boja. U ovoj igri sudjelovalo je petero djece, a ostala djeca igrala su se u kuhinji ili centru građenja i nisam željela prekidati njihovu igru, no dječja znatiželja ubrzo je privukla još troje djece.

Slika 18. Kreativna igra

Nakon igre djeca su slikala vodenim bojama bez određene teme. Obukla sam im zaštitne majice, zaštitila stol, stavila vodene boje, kistove i vodu. Pitala sam ih želi li netko da mu namočim papir prije slikanja. Neka djeca željela su baš suhi papir, a neka su pričekala da im namočim papir. Djeca koja su željela mokar papir otvorenija su prirode. Dok sam nanosila vodu na papir, djeca su me promatrala kao da radim nešto čarobno. Objašnjavala sam im da na mokrom papiru boja ostavlja zanimljiv efekt, kao kapljice kiše u boji. Djeca koja su imala mokar papir, smijala su se razlijevanju boje po papiru. Neka djeca vrlo dugo su na istom mjestu nanosila boju, a neka su željela prekriti cijeli papir bojom.

Slika 19. Slikanje vodenim bojama

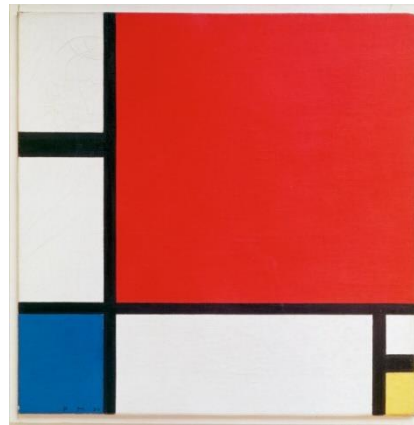
Slika 20. Dječji radovi, akvarel

Prvi rad prikazuje tri oslikane plohe crvene, plave i smeđe boje. Dijete bojom prekriva veći dio papira, nanoseći više slojeva boje na papir. Na smeđem dijelu vidljiv je kružni nanos boje. Vidljive su mrlje i kružni pokreti. Na drugom radu vidljive su ravne okomite linije, deblje i tanje. Dio papira ostaje neobojan. Dijete koristi uglavnom crvenu i zelenu boju. Na zadnjem radu vidljiva je želja da cijeli papir bude oslikan. U prvom planu je plavo obojena ploha kružnog oblika pomiješana sa smeđom, vidljive su okomite i vodoravne linije, te mrlje žute boje.

5.3. TREĆA AKTIVNOST

Za treći dan odabrala sam promatranje i analizu umjetničkog djela Pieta Mondriana „Kompozicija s crvenom, plavom i žutom“. Odlučila sam se za ovo

umjetničko djelo jer sadržava samo osnovne boje, a djeca ove dobi zapravo prepoznaju i imenuju osnovne boje. Djelo pripada apstraktnom stilu, sadrži jedan kvadrat, šest pravokutnika i ravne vodoravne i okomite crte. Umjetnik se koristi toplim bojama (crvena i žuta), hladnim (plava) i akromatskim (crna i bijela). Žuta daje dojam kretanja prema nama, a plava unatrag, prema dubini i tako stvaraju prostorni odnos. Aktivnost započinem poticajima koje sam izradila, slaganje velikih lego kocki prema zadanom redoslijedu boja na papiru, tuljci u osnovnim bojama, kvadratići u bojama i baloni u osnovnim bojama napunjeni finim pijeskom, stiroporom i sitnim kamenčićima te umjetničko djelo Pieta Mondriana. Poticaji od prethodnih dana djeci su na dohvat ruke, te u nekoliko navrata primjećujem njihovo korištenje i tijekom današnjeg dana.

Slika 21. Umjetničko djelo Pieta Mondriana

Slika 22. Poticaji

Slika 23. Istraživanje

Prije same aktivnosti djeci pokazujem djelo i razgovaramo o tome što primjećuju.

Odgajatelj: „Što vidite na slici?“

Djeca: „Kocke u bojama.“

Odgajatelj: „Koje boje vidite?“

Djeca: „Crvenu, žutu, plavu..“

Odgajatelj: „Koje boje ima najviše na slici i može li mi netko pokazati?“

Djeca: „Crvene i žute.“

Odgajatelj: „Može li mi netko pokazati žutu?“

Damir: „Ja želim. Tu je i tu je i tu.“

Ante: „I ja bi. Ima je tu gore i dolje.“

Odgajatelj: „A sada plavu?“

Ante: „Tu je ova duga kocka.“

Lana: „I ja ju vidim.“

Odgajatelj: „Vidimo li svi sada plavu, žutu i crvenu ? Vidimo i crnu i bijelu. Gdje se one nalaze?“

Djeca: Djeca pokazuju na crne crte oko plavog, crvenog i žutog kvadrata.

Odgajatelj: „Sviđa li vam se slika?“

Većina djece: „Da.“

Djecu pozivam da se poigraju kolaž papirom i izrade svoju sliku od manjih i većih crnih i bijelih ploha te ploha osnovnih boja.

Slika 24. Tijek aktivnosti

U ovoj aktivnosti sudjelovalo je desetero djece od njih petnaest koja su bila prisutna taj dan. Djevojčica Lana napravila je dva rada, po vlastitoj želji. Nakon drugog rekla je da će doma napraviti još, toliko joj se svidjelo da je ostala sjediti i gledala kako druga djeca izrađuju svoje radove. Djeci sam unaprijed izrezala manje i veće plohe papira u osnovnim bojama, kraće i duže trake crne boje i manje pravokutnike i kvadrate bijele boje. Pomagala sam im jedino u nanošenju ljepljive podloge na papir. Djeca u toj dobi uživaju u samoj manipulaciji likovnim materijalom. Boje su odabirali po svom izboru, ljepljive ih jedne pored i preko drugih. Neka djeca nisu koristila izrezani crni papir, dok druga nisu koristila bijeli. Djeca su ovo shvatila kao igru, lijepila su papir različitih boja i jednostavno uživala. Željela su isprobati i lijepilo, dala sam im na prste malo kako bi samo razmazali lijepilo po papiru. Po

njihovoj zainteresiranosti i pažnji ova aktivnost čini mi se najuspješnijom. Djeca su bila vrlo koncentrirano posvećena ovoj aktivnosti.

Slika 25. Dječji radovi, kolaž papir

Na sva tri rada vidljivo je da djeca slobodno izražavaju svoj doživljaj likovnog djela koji su promatrali. Kombiniraju veće i manje papire osnovnih boja raspoređujući ih na osnovnu plohu jedne pored drugih, jedne preko drugih i ne obaziru se na to što neki kvadrati izlaze van plohe na koju ih lijepe. Prvi rad pokazuje da dijete koristi veće i manje plohe osnovnih boja dok crne trake lijepi oko bijele plohe u donjem lijevom dijelu papira i uz crvenu plohu u gornjem desnom dijelu rada. Dijete je koristilo sve boje i oblike koji su mu ponuđeni. Linije su vodoravne, okomite i kose. U drugom radu vidljiv je jedan crveni kvadrat u središnjem gornjem dijelu kompozicije koji također viri van papira. Dijete lijepi papir u slojevima. Na zadnjem radu dijete koristi uz crne trake bijele, žute i crvene pravokutnike. Crveni kvadrat postavlja u središte rada, a oko njega niže ostale postavljajući ih u koso.

6.ZAKLJUČAK

Boje sudjeluju u cjelokupnom dječjem razvoju. Potrebno je postupno upoznavanje djece s bojama, početi s osnovnim bojama u jasličkoj skupini, uvoditi razne poticaje i aktivnosti vezane za dobivanje sekundarnih i tercijarnih boja prema dječjem uzrastu. Potrebno je osigurati dovoljno materijala koji mora biti djeci na dohvat ruke, a sredstva i pomagala za rad dovoljno kvalitetna. Važno je omogućiti djeci samostalno manipuliranje različitim slikarskim materijalima, upoznavanje njihovih svojstava, izražajnih mogućnosti, upotrebu novih materijala, traženje različitih rješenja upotrebe materijala, postupaka, pomagala čime razvijamo kod djece njihove spoznajne sposobnosti, kreativnost i maštu. Djeci ne treba pokazivati kako da nešto naslikaju, dovoljni su kvalitetni poticaji i samostalno istraživanje boje i manipuliranje materijalima. Postavljajući poticajna pitanja i kvalitetne poticaje kroz svakodnevne aktivnosti djeca se mogu igrati bojama. Bitno je da djeci ponudimo primjere iz svakodnevnog života, igrajući razne igre vezane uz boje, kako bi djeca vlastitim djelovanjem uočila, imenovala i prepoznala boje.

Kroz ovaj rad djeca su igrajući se upoznata s osnovnim bojama. Djeca su aktivno sudjelovala kroz sve aktivnosti. Aktivnosti nisu dugo trajale zbog dječje pažnje u ovoj dobi. Djeca proširuju svoj vokabular, istražuju boje i oblike. Smatram da su sve aktivnosti uspješno obavljene, djeca su sudjelovala i s radošću iščekivala svaki novi dan. Djecu nisam trebala zvati, posebno usmjeravati, izbjegavala sam frontalni rad, bilo koji način u kojem sva djeca sudjeluju, željela sam da djeca koja žele sudjelovati sama pokažu interes prema određenim aktivnostima. Također, dobila sam veliku pohvalu za likovne aktivnosti od odgajateljica u grupi i pedagoginje koje su bile izuzetno zadovoljne mojim radom i aktivnostima koje su provedene u vrtiću.

LITERATURA

Knjige:

1. Belamarić, D. (1987). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Curnow, V. (2013). *Umjetnički odgovori – Crtanje i skiciranje*. Rijeka: Leo-Comerce.
3. Grgurić, N., Jakubin M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Zagreb: Educa.
4. Herceg Varljev L., Karlavaris B., Rončević A. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa.
5. Korošec, G., Mati I. (2008). *Točka, crta, svijet*. Zagreb: Profil.
6. Jakubin M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike*. Zagreb: Educa.
7. Tomašević Dančević M. (2005). *Kako nacrtati osjećaj? Likovna terapija i (s)likovni dnevnik kao samopomoć*. Zagreb: Profil International.

Radovi u časopisu:

1. Bilić V., Balić Šimrak A., Kiseljak, V. (2012). Nevizualni poticaji za dječje likovno izražavanje i razvoj emocionalne pismenosti. *Dijete, vrtić, obitelj* broj 68, 2.-5.
2. Bilić Šimrak A., Blažević B., Vinožganić D., Štabek Ž. (2014). Integrirani umjetnički kurikulum. *Dijete, vrtić i obitelj*, broj 76, 5-8.
3. Višnjic Jevtić A., Vekić-Kljaić V., Gudek N., Heker S., Seksan A., Štulić S., Gulam S., Uvodić K., Košćević D., Pinter D., Jurković T., Tomljanović E. (2011.). *Slikarske tehnike*. *Dijete, vrtić, obitelj*, broj 62/63, 14.-23.

Mrežne stranice:

1. Pixelizam (2012.-2016.). Značenje boja na adresi <http://pixelizam.com/znacenje-boja/> (10.10.2016.)

ŽIVOTOPIS

OSOBNI PODATCI:

Ime i prezime: Simona Vuger

Adresa:

E-mail:

Broj mobitela:

OBRAZOVANJE:

Završena III. Gimnazija u Zagrebu

JEZICI:

Engleski jezik: aktivno poznavanje pisma i govora

Njemački jezik: aktivno poznavanje pisma i govora

Talijanski jezik: pasivno poznavanje

ZNANJA I VJEŠTINE RADA NA RAČUNALU:

Dobro poznavanje MS Windows OS-a

ZANIMLJIVOSTI:

Školska natjecanja iz atletike, odbojke i hrvatskog jezika

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na navedenu literaturu. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(Simona Vuger)

Simona Vuger

Petrinja, 22. studenog 2016.